مَهْلَكَةُ الْمَرْءِ حِدَّةُ طَبْعِهِ

کوردتر باشد تند و بدخو — هلاک مرد باشد تیزی او

مُصَاحَبَةُ الْأَشْرَارِ رُكُوبُ الْبَحْرِ

جان باشد که در دریا نشینی — برادر چون بصحبت بد گزینی

مَا نَدِمَ مَنْ سَكَتَ

خموشی کن ز من در پند می‌کوش — نشد هرگز پشیمان مرد خاموش

مَجْلِسُ الْكِرَامِ حُصُونُ الْكَلَامِ

١

سخن کز مجلس خاص کرامست | بهر جای رسانیدن حرامست

مَنقَبَةُ المَرءِ تَحتَ لِسانِه

نشان فضل و نقصان شخص و زشت | نهان مرد در زیر زبانست

مُجالَسَةُ الأَحداثِ مُفسِدَةُ الدِّين

زیان دین بود ای مرد عاقل | نشستن با جوانان غنج و عطل

نُورُ المُؤمِنِ مِن قِيامِ اللَّيل

قیام شب که نور روی از آنست | نصیب خاص حظ و ثنانست

جُهدُ المُقِلِّ كَثير

ولی کم از کسی در مال و دینار | کند چاره نفس چند بسیار

حَولَةُ الباطِلِ ساعَةٌ وحَولَةُ الحَقِّ إلى السّاعة

بود دوران باطل بی ثبات | و حق را هست دوران تا قیامت

جَودَةُ الكَلامِ فِي الاختِصار

سخن را نیکوی در اختصارست | بنزد اهل معنی اختیارست

جَلِيسُ الخَيرِ غَنِيمَة

غنیمت دان که نیکت همنشین است | سعادت با سعادت آن قرین است

جَالِسِ الْفُقَرَاءَ تَزْدَدْ شُكْرًا

همیشه در مقام شکر و صبر است | کسی کو همنشین اهل فقر است

جَمَالُ الْمَرْءِ فِي الْحِلْمِ

بود حلم از عند الله باری | جمال مرد باشد بردباری

جَلِيسُ السَّوْءِ شَيْطَانٌ

قرین بد چو شیطان لعین است | زهی بدبخت کش شیطان قرین است

حِلْمُ الْمَرْءِ عَوْنُهُ

خواص بردباری هست بسیار | ثبات حلم باشد در دل یار

حُلِيُّ الرِّجَالِ الْأَدَبُ وَحُلِيُّ النِّسَاءِ الذَّهَبُ

زنان را زیب و زینت از زر دان | جمال و زینت مردان ادب دان

حَيَاءُ الْمَرْءِ سِتْرُهُ

[illegible] خار دارد در دراز | حیا چون پرده شد مردم را

حُمُوضَاتُ الطَّعَامِ خَيْرٌ مِنْ حُمُوضَاتِ الْكَلَامِ

بسا زهر نوشیدن ناکام ‏ به از الفاظ زهر آلوده دشنام

حُرْقَةُ الْاَوْلَادِ مُحْرِقَةُ الْاَكْبَادِ

مصیبت باشد این معنی برادر ‏ بسوزد دل فرزندان جگر را

مُحْسِنُ الْخُلْقِ غَنِيمَةٌ

غنیمت باشد ای مرد یگانه ‏ بخوی نیک اگر گردی نشانه

حِدَّةُ الْمَرْءِ تُهْلِكُهُ

تمکن شدی و تیزی از فلاکت ‏ که باشد مرد را شدی هلاکت

حُرِّمَ الْوَفَاءُ عَلَى مَنْ لَا اَصْلَ لَهُ

حرام آمد وفا بر مرد بد اصل ‏ چنین گوید علی در شرح این فصل

حِرْفَةُ الْمَرْءِ كَنْزُهُ

بود هر پیشه گنجی مرد من ‏ هنر گنجی بزرگست ای خردمند

خَفِ اللّٰهَ تَامَنْ غَيْرَهُ

که ایمن گردی از غیرش برابر ‏ بترس از خالق جبار اکبر

خَالِفْ هَوَاكَ تَسْتَرِحْ

مخالف شو هوای نفس بد را | که یابی راحتی مر جان خود را

خیر الاصحاب من دلک علی الخیر

که باشد مرترا از نیکوی دل | زیادا بهتر آن باشد بهر حال

خاب صفقة من باع دینه بدنیاه

بود خاسر اگر با جان بکوشد | کسی کو دین بدنیی فروشد

خلیل المرء دلیل عقله

نشان عقل مرد از یار او دان | حقیقت دان تو این معنی تحقیق

خوف الله تجلو القلب

برارد های دل از جسم کلها | زداید خوف حق زنگار دلها

خلو القلب خیر من ملاء الکیس

چنین گوید ولی آخ پیر | دل خالی به از کیس پر از زر

خلوص الود من حسن العهد

وفا را طعم شیرین همچو شهد است | صفای دوستی از حسن عهد است

خیر النساء الودود الولود

زن آن بهتر که اصل او نکو است | وز آن بهتر ولودی که ودود است

خیر المال ما انفق فی سبیل الله

که در راه خدا خرجش روا است | زر و مالی که باشد بهتر آن نیست

دواء القلب الرضا بالقضا

که دل بی غم شود بعد از رضا | ز درد دل رهی که یابد رها

داء النفس فی الحرص

بدرد حرص تن بیمار گردد | حریص از شومی آن خوار گردد

دلیل عقل المرء قوله ودلیل اصله فعله

دلیل اصل هر کس کرده او است | دلیل عقل هر کس گفته او است

دوام الانس برؤیة الاخوان

که با دیدار یاران می توان زیست | همیشه شادمانی کو بهر چیست

دولة الانذال آفة الرجال

که باشد آفت مردان با جاه | مبادا سفله را دولت نگاه

دینار البخیل حجر

درمهای بخیل زشت افعال چو سنگ ره بود بی حاصل آن مال

دِينُ الرِّجَالِ خَدِيعَتُه

برنیا دار دشمنا و بمکین
رئیس دیار باشدم درا دین

دَوْلَةُ الْمُلُوكِ فِي الْعَدْلِ

بداد و عدل دار ای پسر دست
که داد و عدل باشد دولت شاه

دَارِ مَنْ جَفَاكَ تَخْجِيلًا

مدارا کن تو با هر کو جفا کرد
خجل گردد چو داند کو خطا کرد

ذُمَّ عَلَى كَظْمِ الْغَيْظِ تُحْمَدُ عَوَاقِبُهُ

همیشه عاقبت محمود باشی
فرو خور خشم تا مسعود باشی

ذَمُّ الشَّيْءِ مِنَ الِاسْتِعْجَالِ

کند ناکامی شرمش و عاری
مراد اگر کو شتاب [illegible] شد بکار

ذَنْبُ الطَّاغِي فِي طُغْيَانِهِ

گر طاغی هست ز اتباع شیطان
رها کن ور طاغی ز طغیان

ذَنْبٌ وَاحِدٌ كَثِيرٌ وَأَلْفُ طَاعَةٍ قَلِيلٌ

کفایت گر کنی طاعت برازست	مدار اندک کفایت بی تمامست

ذِکْرُ الشَّبَابِ حَسَنٌ

زحسرت دیدها بر آب دارند	چو پیران از جوانی یاد دارند

ذَوْقُ السَّلَاطِینِ مُحْرِقَةُ الشَّفَتَیْنِ

همان ذوقش بسوزد عاقبت کام	کسی کز شوق شاهان یافت کام

ذِکْرُ الْأَوْلِیَاءِ یُنْزِلُ الرَّحْمَةَ

بهر جایی که ذکر اولیا بود	نثار رحمتش لطف خدا بود

ذُلُّ الْمَرْءِ فِی الطَّمَعِ

نه چون قانع که باعزّ ارباشد	همیشه مرد طامع خوار باشد

ذَلِیلُ الْفَقْرِ عِنْدَ اللهِ عَزِیزٌ

به پیش حق بود عزت ورا بیش	اگر چه خوار باشد مرد درویش

ذَلَاقَةُ اللِّسَانِ رَأْسُ الْمَالِ

بود سرمایهٔ پیوسته حاصل	فصاحت در زبان مرد عاقل

ذِکْرُ الْمَوْتِ جَلَاءُ الْقُلُوبِ

ز ذکر مرگ دل خالی نباید | که ذکر مرگ دل را می زداید

رؤية الحبيب جلاء العين

بود دیدن جمال نور دیده | جمال دوستان برگزیده

راع اباك يراعك ابنك

کنی تا پاس داری خاطر پسر را | نگهدارد پسر خاطر پدر را

رفاهية العيش في الامن

صفای عیش و ذوق زندگانی | ز امن و صحت آمد جاودانی

رتبة العلم اعلى الرتب

ازین پایه نباشد هیچ دیگر | ببین پایها علمست برتر

رزقك يطلبك فاسترح

بیا بنشین و مرکش ازین تو پا را | که رزقت می جوید کجا یا

رسول الموت ولادة

ولادت را رسول مرگ خوانند | حکیمانی که حکمت نیک دانند

رواية الحديث نسبته الى رسول الله صلعم

روایت کردن قول پیمبر | بدو نسبت کنند آن قوم یکسر

رُعُونَاتُ النَّفْسِ تَتْبَعُهَا

همیشه نفس رعنا در عذابست | رعونت نفس را بس ناصوابست

رَفِیقُ الْمَرْءِ دَلِیلُ عَقْلِهِ

نشان عقل او بی قیل و بی قال | فسون و رد باشد در همه حال

زِنِ الرِّجَالَ بِمَوَازِینِهِم

اگر خواهی که دانی مرد ما را | بمیزان کسان برکش کسان را

زَحْمَةُ الصَّالِحِینَ رَحْمَةٌ

که از جمعهای صالح هست رحمت | چنین گوید علی آن کوه حکمت

زَلَّةُ الْعَاقِلِ کَثِیرَةٌ

یکی در صد ز نادان بیشتر دان | چه باشد زلت دانا بنادان

زَوَالُ الْعِلْمِ اَهْوَنُ مِنْ زَوَالِ الْعُلَمَاءِ

ز مرگ عالمان نغز گفتار | زوال علم آسان تر بصد بار

زُرِ الْمَرْءَ عَلَی قَدْرِ اِکْرَامِهِ لَکَ

بمقداری که دارد ود اکرام	بدان قدرش زیادت کن زاتمام

زهد العاصي مضلة

بود در روز قیامت زان خجالت	نباشد زهد عاصی جز ضلالت

زيارة الحبيب تطري المحبة

ازین معنی چنین آمد عبارت	جلای دوستی باشد زیارت

زوايا الدنيا مشحونة بالرزايا

سراسر گوشه‌های کنج دنیی	بغم آگنده می‌دان تا بعقبی

زیاده

زيارة الضعفاء من التواضع

تواضع باشد این معنی ز نیکوست	ضعیفان را زیارت کردن ای دوست

زينة الباطن خير من زينة الظاهر

چنین گوید علی آن پاک ظاهر	بهست آرایش باطن ز ظاهر

سوء الظن من الحزم

گمان بد نشان هوشیاریست	گمان بردن نکو کار اخیاریست

سرورك بالدنيا غرور

فرو بست از بدی شادمانی | نماند جاه و دینی جاودانی

سُوءُ الْخُلْقِ وَحْشَةٌ لَا خَلَاصَ مِنْهَا

برای جان وحشت او بماند | ز خلق بد خلاصی کس نداند

سِيرَةُ الْمَرْءِ تُنْبِئُ عَنْ سَرِيرَتِهِ

چو نیک و زشت سیرت اوست | ز اصل او دهد خبر سیرت اوست

سَلَامَةُ الْإِنْسَانِ فِي حِفْظِ اللِّسَانِ

زبان گر گوش دارد آدمیزاد | همیشه در سلامت باشد و شاد

سَادَةُ الْأُمَّةِ الْفُقَهَاءُ

[illegible] بزرگانند و امامان [illegible] | [illegible] سر ایشان را همه علمست [illegible]

سُكْرَةُ الْأَحْيَاءِ سُوءُ الْخُلْقِ

بود بدخوی مردم مست غافل | همه تقریر و قولش حشو و باطل

سِلَاحُ الضُّعَفَاءِ الشِّكَايَةُ

شکایت مر ضعیفان را سلاح است | شکایت را ز ظلم [illegible]

سُمُوُّ الْمَرْءِ فِي التَّوَاضُعِ

بلندی مرد را و نیک نامی
بود اندر تواضع ای گرامی

شین العلم الصلف

صلف عالم را ببندد دست
صلف مر علم را شین تمامست

شر الامور اقربها من الشر

کزو نزدیکتر بدی گردد پدیدار
بتر کارها باشد آن کار

شمر فی طلب الجنة

بهشتی چون بهشت جاویدان را
بمردی کن تدارک کار آن را

شح البخیل عقوبة

بخیلان غنی را خاک بر سر
عقوبت دان بخیلی را تو یکسر

شمة من المعرفة خیر من کثیر من العلم

بجو بهر طاعات و کردار
ز علم معرفت اندک نه بسیار

شیبک ناعیک

تو کار مرگ را سامان نکردی
خبر گوید ترا از مرگ پیری

شفاء الجنان قراءة القرآن

شفای درد دل هم راحت جان / بود در خواندن آیات قرآن

شَحِیحٌ غَنِیٌّ أَفْقَرُ مِنْ فَقِیرٍ سَخِیٍّ

ز درویش سخی درویش تر اوست / توانگر کو بخیل و تند و بدخوست

شَرْطُ الْأُلْفَةِ تَرْکُ الْکُلْفَةِ

همیشه مرد را از رستگاری / بلطف زینت شرط و دستیاری

شَرُّ النَّاسِ مَنْ یَتَّقِیهِ النَّاسُ

نشان تن درستی روزه داریست / ملازم شو که کار اختیاریست

صدق

صِدْقُ الْمَرْءِ نَجَاتُهُ

همیشه مرد را از راستکاری / بود در راستی در رستگاری

صِحَّةُ الْبَدَنِ فِی الصَّوْمِ

ملازم شو که کار اختیاریست / نشان تن درستی روزه داریست

صَبْرُکَ یُورِثُ الظَّفَرَ

ظفر خواهی صبوری کن تو بسیار / شکیبای ظفر آرد همه بار

صَلوٰةُ اللَّیْلِ بَهَاءٌ فِی النَّهَارِ

کسی کو شب نمازی میکند او | بروزش او بها و نور داده

صلاح المرء في السكوت

خموشی دان که بودی [illegible] | صلاح تن حفظ زبانست

صلاح الانسان في حفظ اللسان

همه حفظ زبان آمد معین | صلاح [illegible] دهان از [illegible]

صاحب الاخيار تأمن الاشرار

همیشه یار یاران گزیده | بود ایمن ز اشرار رمیده

صمت الجاهل ستره

همیشه جهل را در پرده دار | خموشی پرده جهلست پندار

صل الارحام يكثر حشمك

صل الارحام را منفعت دان | [illegible] خدم خواهی فزون دان

صلاح الدين في الورع وفساده في الطمع

فساد دین و ملت در طمع دان | صلاح دین و مذهب در ورع دان

ضمن الله رزق كل احد

خدا شد ضامن ارزاق انسان
برای رزق جان خود مرنجان

ضَرْبُ الْحَبِيبِ أَوْجَعُ الضَّرْبِ

ز ضرب دوست آید درد افزون
بود هر ضرب را دردی دگرگون

ضِيَاءُ الْقَلْبِ مِنْ أَكْلِ الْحَلَالِ

خورش کن از حلال پاک حاصل
اگر خواهی که روشن گردد دل

ضَرْبُ اللِّسَانِ أَشَدُّ مِنْ ضَرْبِ السِّنَانِ

مکش تیغ زبان و ز طعن بگذر
بود تیغ زبان از تیغ بدتر

طَالَ عُمْرُ مَنْ قَصُرَ تَعَبُهُ

بدار از رنج دنیی دور دستت
اگر عمر درازت آرزو هست

طَلَبُ الْأَدَبِ أَوْلَى مِنْ طَلَبِ الذَّهَبِ

ادب مر آدمی را مال نیکوست
ادب جستن به از زر جستن ای دوست

طِرْ مَعَ الْأَشْكَالِ

زمانه سر نشو تا دیر مانی
اگر خواهی صفای زندگانی

طَالَ حُزْنُ مَنْ قَصُرَ رَجَاءُهُ

بود نومید ز اندوه فراوان | غم و دردش ندارد هیچ درمان

طَاعَةُ الْعَدُوِّ هَلَاكٌ

بود او با غرض جان دشمن تن | کسی کو می برد فرمان دشمن

طَاعَةُ اللهِ غَنِيمَةٌ

که باشد طایع امر خداوند | غنیمت باشد ای مرد خردمند

طُوبَى لِمَنْ لَا اَهْلَ لَهُ

خنک آن را که جانش هست در بند | نه زن دارد درین عالم نه فرزند

ضَلَّ مَنْ رَكَنَ اِلَى الْاَشْرَارِ

شود گمراه او بود در آخر کار | کرا الفتست با اشرار و فجار

ضَلَّ مَنْ بَاعَ الدِّينَ بِالدُّنْيَا

بود گمراه در دین و عقبی | کسی کو فروشد دین به دنیا

ضِيقُ الْقَلْبِ مِنْ ضِيقِ الْيَدِ

نیاید تنگ دل الا که حاصل | برآرد تنگ دستی تنگی دل

ضَاقَتِ الدُّنْيَا عَلَى الْمُتَبَاغِضِينَ

دو جاهل را که باهم کین و جنگست
جهان بر هر دو شان از غصه تنگست

ضَاقَ صَدْرُ مَنْ ضَاقَ یَدُهُ

هر آنکس دستش تنگ باشد
یقین کش هم دل تنگ باشد

طَابَ وَقْتُ مَنْ وَثِقَ بِاللهِ عَزَّ وَجَلَّ

کسی باشد اعتمادش بر خداوند
خوش وقتی که دارد آن خردمند

طُوبَی لِمَنْ رُزِقَ الْعَافِیَةَ

خنک آنرا که روزی عافیت داد
بود از عمر و جان خویشتن شاد

ظِلُّ ظُلْمِ الظَّالِمِ قَصِیرٌ

که باشد ظلم ظالم سایه کوتاه
مشو در سایه ظالم پناه خواه

ظِلُّ الْکَرِیمِ فَسِیحٌ

کریما زان بود در سایه فسحت
چنین گوید علی کان فتوت

ظِلُّ الْاَعْوَجِ اَعْوَجُ

که باشد سایه هم لنگ لنگ را
صفت را هم بود صورت یکی دار

عِشْ قَنِعًا تَکُنْ مَلِکًا

ستمگر را ستم از بهر کردار
بدوزخ می کشد هر روز صد بار

ظَمَاءُ الْمَالِ اَشَدُّ مِنْ ظَمَاءِ الْمَاءِ

باب ار تشنه باشی هست درخور
بمال تشنگی از آب بدتر

ظِلُّ السُّلْطَانِ كَظِلِّ اللّٰهِ

بود چون سایهٔ الله اکبر
جهان را پایه سلطان داور

ظُلْمَةُ الظَّالِمِ تَظْلِمُ الْاِيمَانَ

کند تاریک ظلم ظالم ایمان
بماند کفر و ایمان هر دو یکسان

عَدُوٌّ عَاقِلٌ خَيْرٌ مِنْ صَدِيقٍ جَاهِلٍ

اگر عاقل بود دشمن از او بهست
که جاهل باشد و بی مغز و بی دوست

عُسْرُ الْمَرْءِ مُقَدِّمَةُ الْيُسْرِ

دلیل آنست کاسان شود کار
مرنج ار بینی که کارست دشوار

عَلَيْكَ بِالْحِفْظِ دُونَ الْجَمْعِ

بود حفظ جانت بیش کن
کن ار دنیا دگر جمع کم کن

عُقُوبَةُ الظَّالِمِ سُرْعَةُ الْمَوْتِ

ولی بدر سیاب مرگ جو خود

غنم من سلم

سلامت هر که دارد عزم ادب / سلامت را غنیمت دان تو ای دوست

غمرة الموت اهون من مجالسة من لا تهوی

بتر از مرگ دان ای برادر بیا / نشستن با گرانی کش نخواهی

غاب حظ من غاب نفسه

بود از حظ خود پیوسته غایب / کسی کش نفس شد از حق غایب

عدوك من دلك على الاساءة

دلیل اصل مرد از کردار / تو اصل نیک خواهی نیک کردار

فرع الشیء یخبر عن اصله

خبر از اصل گوید فرع اشیا / چنین گوید علی در شرح اشیا

فاز من سلم من شر نفسه

بود فیروز در دنیا و دین / کسی کز شر نفس آمد سلیم

فکاك المرء بالصدق

اگر خواهی که باشی شاد و آزاد / بقول راست کن پیوسته دل شاد

في كل قلب شغل

معين كردم يكدل يكى كار — از روز اول رب جبار

فسدت نعمة من كفرها

بود پيوسته اى مرد مسلمان — فنا نعمت ز مرد ناكس

قول المرء مخبر عما في قلبه

زبان مخبر بود زان سر مشكل — دم سرى كه دارد مرد در دل

قول الحق من الدين

نهايت سر دنيا بود مكر او — نه آيد بكار باطل كرد خشنود

غشك من ارضاك بالباطل

اگر چه هيچ باشد حكم مطلق — نهايت زشت باشد خشمت از حق

غضبك عن الحق مقبحة

نهايت زشت باشد خشمت از حق — اگر چه باشد حكم مطلق

غنيمة المؤمن وجدان الحكمة

كه دريابد از حق حكمت — غنيمت مؤمن از اين نعمت

فَازَ مَنْ ظَفِرَ بِالدِّيْنِ

مظفر باشد و فیروز باشد | کسی کش دین بود بهره ور باشد

فَخْرُ الْمَرْءِ بِفَضْلِهِ اَوْلَى مِنْ فَخْرِهِ بِاَصْلِهِ

که فخر آرد باصل و نسب ابتر | بفضل از فخر باشد و بهتر

فَلْجُكَ عَلَى خَصْمِكَ بِالْاِحْتِمَالِ

تحمل کن تحمل در همه کار | اگر خواهی ظفر یابی تو زنهار

فِعْلُ الْمَرْءِ يَدُلُّ عَلَى اَصْلِهِ

سخنهای که حق باشد ز دین است | که دین چون خاتم نقش نگین است

قُوَّةُ الْقَلْبِ مِنْ صِحَّةِ الْاِيْمَانِ

بود نیروی دل در وقت پیکار | ز ایمان درست ای مرد هشیار

قَاتِلُ الْحَرِيْصِ حِرْصُهُ

کنج حرص را چاشنی معلوم | شود کشته حریص از حرص مشئوم

تَدَبَّرْ فِي الْعَمَلِ تَنْجُ مِنَ الزَّلَلِ

اگر اندازه گیری کار رو کرد | شوی ایمن ز لغزی آخر کار

قيمة المرء ما يحسنه

کو داند قیمت مرد هنرمند | که قیمت هنر دان ای خردمند

قرين المرء دليل دينه

قرینش بین اگر پرسی ز حال دینش | دلیل دین مرد آمد قرینش

قوة الاشياء بضدها

که از بدها بری پیش تو ناگاه | شود نیکی به بر زد بگر دو همراه

قسوة القلب من الشبع

شکم چون تا به سر پر شد دل سخت گردد | چو دل شد سخت تن بد بخت گردد

قدر المرء ما يهمه

بحد همت نیارد مرد قدر | بود مرد را قدر همت بقدر

كلام الله دواء القلوب

کلام الله دوای درد دل دان | اگر درد دلت را نیست درمان

كافر سخى ارجى من مسلم شحيح

بهشت امید دارد کافر زاد | به از مسلم بخیل زشت بنیاد

كُفْرَانُ النِّعْمَةِ مُزِيلُهَا

بود کفران نعمت شر شیطان / ازین نعمت آمد شر کفران

كَفَى بِالشَّيْبِ دَاءً

نگیرد در دوا سال پیری / برآید آدمی را درد پیری

كَفَى الْحَسُودَ مِنْ حَسَدِهِ

چو از آتش بود در زبانه / حسود از حسد بس در زمانه

كَفَى مِنْ عَيْبِ الدُّنْيَا أَنَّهَا لَا تَبْقَى

کرامت بلند آید بهر کار / بدرد و غصه و غم شد گرفتار

مَنْ كَثُرَ كَلَامُهُ كَثُرَ مَلَالُهُ

ملالها کشد زان قول بسیار / کرا عادت بود [illegible]

مَشْرَبُ الْعَذْبِ مُزْدَحَمٌ

مزاحم بر شوند از دور و از نزد / چو آب خوش بود شیرین و روشن

مَجْلِسُ الْعِلْمِ رَوْضَةُ الْجَنَّةِ

ریاض جنت آمد مجلس علم / بساط رحمت آمد مجلس علم

لَیْسَ لِسُلْطَانِ الْعِلْمِ زَوَالٌ

بجز عالم بعالم پادشا نیست | زوال پادشاهی علم را نیست

لُبْسُ الشُّهْرَةِ مِنَ الرَّعُونَاتِ

رعونت را بود لازم مؤنت | لباس شهرت آمد از رعونت

لِکُلِّ عَدَاوَةٍ مُصْلِحَةٌ اِلَّا عَدَاوَةَ الْحَسَدِ

سراسر دشمنیها را سبب دان | حسد را دشمنی بی سبب دان

مَنْ عَلَتْ هِمَّتُهُ طَالَ هُمُومُهُ

زعیب دنیی دون این ترا | نمانی و نماند اندرو کس

کَفَاکَ هَمًّا عِلْمُکَ بِالْمَوْتِ

که دیر و زود از دنیی نمانی | ترا این غم ز دنیی بس بود

کَمَالُ الْجُودِ الْاِعْتِذَارُ مَعَهُ

کرم عذر خواهد وقت انعام | کمال جود باید بخشش نام

لِیْنُ الْکَلَامِ قَیْدُ الْقُلُوبِ

سخن چون نرم و شیرین گفت قایل | کند دلها بقول خویش مایل

لين قولك تحبب

اگر خواهی که باشی یار دلبر
سخن را نرم گو ای مرد هشیار

ليس الشيب من العمر

سفیدی پیری که از غم نباشد
بباشد ز چار غم پیری

ليس للحسود راحة

همی سوزد حسود از رشک و قاحت
حسود از آن باشد در راحت

ثلث الايمان حياء وثلثه عقل وثلثه جود

حیا و عقل دیگر جود و احسان
سه ثلث آمد ز دین عقل ای جان

ثلمة الدين موت العلماء

که از عالم دارد نور و آیین
به مرگ عالم از رخنه شود دین

ثلمة الحرص لا يسدها الا التراب

چنین گوید علی آن گوهر پاک
نگیرد رخنهای حرص جز خاک

ثوب السلامة لا يبلى

نسیان الموت من صداء القلب

فراموشی مرگش خاصیت شد | چو دل ز نگار خورد معصیت شد

نعیت الی نفسک حین شاب راسک

خبر از مرگ بگوید [illegible] | بیاض موی اندر سر کسی

نور قلبک فی الصلوة فی الظلم

بنور طاعت و اوراد [illegible] | برافروزان چراغ دل به [illegible]

نیل المنی فی الغنی

لباسی کز سلامت شد مطرز | نگردد کهنه و باشد معزز

ثن احسانک بالاعتداد

دو تو کردان بعذر احسان خود را | اگر خواهی دعای جان خود را

ثبات الملک بالعدل

که ظلم و [illegible] | ثبات ملک و دولت عدل عامست

ثواب الآخرة خیر من نعیم الدنیا

ثواب آخرت کش نام عقباست | به از آرایش و اموال دنیاست

حصول آرزو از مال باشد — فقیری درم بد حال باشد

نارُ الحُرقةِ اشدُّ من نارِ جهنّم

که سوز اندرون مرد بدبخت — نباشد آتش دوزخ چنان سخت

نورُ شیبِکَ لا تظلمهُ بالمعصیة

برو معصیت تیره مگردان — تو نور پیری خود را ز عصیان

نضرةُ الوجهِ من الصدقِ

نشان راست گوئی تازه روئیست — همه لطف و صفا در راست گوئیست

وضعُ الاحسانِ فی غیرِ محلّه ظلمٌ

وگر نه ظلم باشد هرچه گوئی — بجای خویشتن باید نکوئی

وزرُ صدقةِ المنّانِ اکثرُ من اجرِه

گر از معنی تو صاحب جام گردی — منه منّت بر احسانی که کردی

ولایةُ الاحمقِ سریعُ الزوال

وگر باشد بود چون سایه خود — ولایت احمقان را نیست در خود

ویلٌ لمن ساءَ خلقُهُ وقبحَ خلقُهُ

بران نفرین که باشد تخم بدکیش روبیش
وزان مزرع که باشد زشت خویش

وحدة المرء خیر من جلیس السوء

بهتر از همنشین جاهل بد
تو تنهائی اگر توانی زد

واساك من تغافل عنك

بود از کار تو آسوده و خرسند
مواسا کرد با تو آن خردمند

والاك من لم يعادك

بنای دوستی با هر که دشمن
نباشد هست محکم بشنو از من

ولی الطفل مرزوق

برادر در جهان خرسند باشد
ولی طفل روزی مند باشد

ویل لمن وتر الاحرار

کسی باشد دشمن احرار دو بار
بود بس الم حقیقت شد شمرده

لا دین لمن لا مروة له

چنین گوید علی کان فتوت
نباشد مرد بی دین با مروت

لا فخر للعاقل

نباشد مرد عاقل هیچ درویش | اگر مالش نباشد بس بود عقلش از بیش

لا حرمة للكاذب

بنزد عاقلان باشد بغایت خوار | ندارد مرد کاذب هیچ مقدار

لا راحة للحسود

ندارد ذره‌ای از عیش بهره | حسود ار باشد از دنیی بشهره

لا غم للقانع

ندارد مرد قانع هیچ اندوه | که قانع را نباشد هیچ مکروه

يأمن الخائف اذا وصل الى ما خافه

بپیش آنچه ترسد و اندیشند | ز ترس ایمن شود خایف چو بیند

يصير امر الصبور الى مراده

شود اقبال کامش در کارش | از آن روی که باشد صبر کارش

يبلغ المرء بالصدق منازل الكبار

بیابی چون زبانت راست گویی | کمال مرد اگر خواهی که جویی

يسود المرء قومه بالاحسان اليهم

شود بر قوم خود آن مرد سرور | که با ایشان کند نیکی سراسر

یأس النفس راحة القلب

چو دل نومید گشت آسوده شد تن | بگویم معنی قول ولی تن

سعد الرجل بمصاحبة السعید

بگو با نیکبختان یار باش | کسی کو نیکبختی یار باشد

ز هجرت طا و کاف و دال رفته | شد این نظم ترجم جمله گفته

کتابة هذه الکتاب علی ید افقر عباد الله حسین التبریزی

عفی الله عنه فی اواخر

شعبان المعظم سنه

سبع و اربعین

و ثما[illegible]